



'88/3

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE



Pencso Kulekov fametszete X1

A címlapon König Róbert metszete

KISGRAFIKA



A KISGRAFIKA BARATOK KÖRE ÉRTESETŐJE XVII.ÉVF.3. SZÁM
SZERKESZTŐ DR. ARATÓ ANTAL, A KIADÁSÉRT FELEL: DR. VIDA KLÁRA K.B.K. TITKÁR

TARTALOM

Arató Antal: In memoriam Galambos Ferenc
Palásthy Lajos: Búcsú Réthy Istvántól
Lippóczy Miklós: A XXII. Exlibris-kongresszus
Imolay Lenkey István: Szeged '88

MŰHELY

Dr. Soós Imre: Szeged városa — Kopasz Márta kisgrafikáin
Dr. Horváth Hilda: A XX. század elején készült magyar ex librisek tematikai csoportosításának lehetőségei. 4. Képzőművészeti tárgyú ex librisek
Dr. Soós Imre: Gyűjtők a prések között
Bemutatkozik: Szőnyi Krisztina

HÍREK, ESEMÉNYEK

KÖNYVESPOLC

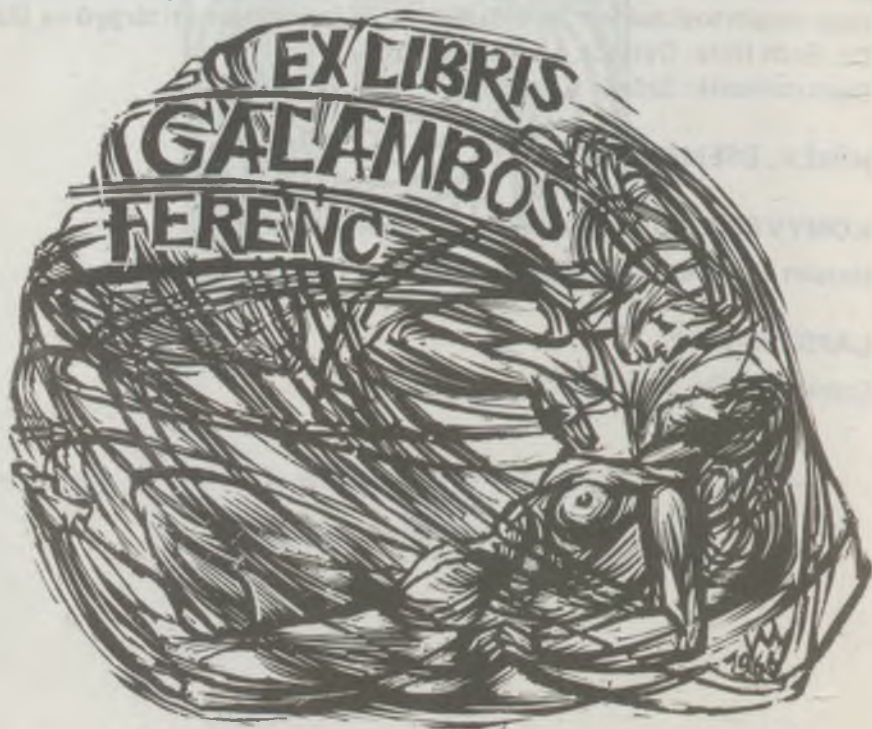
Hatvan főember. Cseh Gusztáv rézkarcai. (Ism. Arató Antal)

LAPSZEMLE

Szerkeszti: Dr. Soós Imre

IN MEMORIAM GALAMBOS FERENC

Az elmúlt esztendőben súlyos veszteségek érték a kisgrafikagyűjtők hazai táborát. Galambos Ferencről már hosszú évek óta tudtuk, hogy beteg, ám azt is tudtuk, hogy betegségeivel küszködve, emiatt lakásához kötötte is változatlanul „dolgozik”: levelez, cserél, cikkeket ír, repertoriumokat készít, úgy mint a korábbi években. „A munka élteni az embert, ez ad értelmet az életnek” – nyilatkozta a *Könyvtáros* című folyóiratban, a 70. születésnapja alkalmából készült interjúbán. És mi, akik közelebbről ismertük, valóban hittük, hogy a konok következetességgel végzett munkája sokáig fogja még Galambos Ferencet „éltetni”. Annál is inkább remélhettük ezt, mert hosszú szünet után a *Kisgrafika* legutóbbi számában ismét közölhettünk tőle egy tanulmányt, s ígéretet kaptunk további cikkekre is. Ezek megírására azonban nem kerülhetett sor, Galambos Ferenc 1988. szeptember 13-án elhunyt, a rendkívül sokszínű és tartalmas életmű lezárult. De nem zárult, zárulhat le munkásságának hasznosítása, közkinccsé tétele, hiszen mindazoknak – itthon és külföldön egyaránt –, akik a magyar exlibris-művészettel bármilyen kapcsolatba kerülnek, Galambos Ferenc szakirodalmi munkásságával is meg kell ismerkedniük. (Publikációinak teljes körű feltárása immár fontos bibliográfusi feladat.)



Varga Mátyás fametszete X2



Bordás Ferenc fametszete X2

Körünk alapító tagjára, a *Kisgrafika* illetve elődjei a *KBK Ertesítő*, majd a *Kisgrafikai Értesítő* szerkesztőjére emlékezve ezúttal csak szakirodalmi tevékenységének néhány mozzanatára hívjuk fel a figyelmet. Erre egyébként legjobban éppen az általa összeállított *A magyar ex libris irodalom bibliográfiája 1920–1970* (Eger, 1972) című kiadvány utal, amely – többek között – Gaiambos 189 publikációját sorolja fel, természetesen csak az 1970-ig megjelenteket. Nemcsak lapunkat szerkesztette 1962-től 13 éven keresztül, hanem ő szerkesztette a mai magyar exlibris-művészet egyik legtöbbet használt kézikönyvét, az 1969-ben napvilágot látó *Kisgrafika Barátok Köre jubileumi évkönyvét* is. Mindemellett a magyar kisgrafikát itthon és külföldön egyaránt reprezentáló számos mappához írt bevezetőt, művészletrajzokat, különböző kiállítási katalógusokhoz ismertetőket, önállóan is megjelenő kismonográfiákat. A magyar kisgrafika megismertetése érdekében számos cikket írt az olasz, spanyol, portugál, dán, holland folyóiratokban. (Dániában magyar vonatkozású könyvei is megjelentek, többek között az előbb említett bibliográfiájának első változata is.) Széles körű kapcsolatai, rendkívüli tájékozottsága és fogékonysága révén legalább ugyanennyit tett a külföldi ex libris hazai megismertetéséért is. 1980-ban mesélte nekem: a világ minden táján

élő művészekkel, gyűjtőkkel évente kb. 300 levelet szokott váltani (nem számítva az ex libris csereküldeményeket), így nem csodálhatjuk, hogy olyan áttekintéssel rendelkezett az ex libris világáról, amely méltán avatta őt annak nemzetközileg megbecsült tudósává. A tudós kifejezés ebben az értelemben a művészi értékeket felismerő, értelmező és elemző művészettörténeti magatartást is magában foglalja. Bizonyára ez a különleges képessége is hozzájárult ahhoz, hogy számos hazai grafikusművész figyelmét ő hívta fel az ex libris sajátos kifejezési lehetőségeire. Szívesen karolt fel és biztatott minden tehetséget, lett legyen az illető kezdő, a sokszorosító technikával csak ismerkedő „amatőr” alkotó: bírálataival, cikkeivel megerősítette bennük ezt az alkotói szándékot, hosszabb távra is megnyerve őket az ex libris ügyének. Ahhoz, hogy a kisgrafika ismét népszerűvé váljon a hazai művészetben, jelentősen hozzájárultak azok a kiállítások is, amelyeket kezdeményezésére és közreműködésével az 1960-as



Bordás Ferenc fametszete X2

évek elején az Országos Széchényi Könyvtárban rendeztek. Nem kis szerepet játszottak ezek az első tárlatok abban, hogy a kisgrafika azóta otthonra talált már a kisebb művelődési intézményekben, könyvtárakban is. Sokáig sorolhatnánk még, hogy mi mindent tett Galambos Ferenc az ex libris-kultúra érdekében, ám úgy vélem, hogy ez a vázlatos megemlékezés sem lenne teljes, ha nem szólnék közérdekű tevékenységének egy másik területéről. Ha Galambos Ferencről bárki tájékozódni kíván a legfontosabb kézikönyvekben, furcsa módon nem a művészettörténeti, hanem az *Új magyar irodalmi lexikon*ban talál róla adatokat. Kiderül, hogy fiatal korában verseskötete is megjelent, s hogy irodalomtörténeti, esztétikai, bibliográfiai cikkeket publikált, szerkesztésében jelent meg a *Nyugat* című folyóirat repertóriumja. Kevesen tudják róla, hogy az ex librisrel való foglalkozás mellett másik fontos munkaterülete a különböző régi folyóiratok, újságok rendszerezett tartalommutatóinak, repertóriumainak az összeállítása volt. Több mint félszáz ilyen repertóriumot készített, többek között a *Vasárnapi Újságét* is, amely több mint 2000 oldal terjedelmű. Sajnos ezek a művei nem kerültek kiadásra, de hozzáférhetőek az Országos Széchényi Könyvtárban, a tudományos kutatás nélkülözhetlen segédeszközei. Mindez azért is különösen érdekes számunkra, s immár az utókor számára, mert Galambos Ferenc e műveinek zömét is a főhivatású (jogtanácsosi) munkája mellett állította össze. Hallatlan munkabírása, szorgalma, puritán életvitele meghatározó volt abban, hogy valóban sokszínű, rendkívül gazdag életművet hagyjon maga után: a hazai művészettörténet mellett az irodalom- és művelődéstörténet egyaránt hálával tartozik neki. Körünk tagjai – a gyűjtők és alkotók – nevében fájdalommal búcsúzunk Tőle.

Arató Antal



Drahos István fametszete X2

Palásthy Lajos:

BÚCSÚ RÉTHY ISTVÁNTÓL

(Elhangzott 1988. okt. 14-én
Budapesten, a Farkasréti
temetőben)

A Kisgrafika Barátok Köre mély megrendüléssel vesz végső búcsút Réthy Istvántól. Attól a Réthy Istvántól, akinek nevét az exlibris-gyűjtők világszerte ismerték és ismerik. Amit a 30-as évektől kezdve a legutóbbi időkig a magyar ex libris és kisgrafikagyűjtés népszerűsítése, megismertetése, elfogadtatása, fejlesztése érdekében meg lehetett tenni, azt mind megtette fáradhatatlanul. Már debreceni jogászévei alatt bekapcsolódott egyrészt a debreceni Ajtósi Dürer Céh munkájába, másrészt a budapesti MEGE tevékenységébe. Az akkori művészekkel számos ex librist készíttette, jelentős kisgrafikacseréket bonyolított, növelve a hazai grafikusművészek tekintélyét külföldön is.

A háború vihara, mint oly sok szép és nemes dolgot, e ténykedést is háttérbe szorította. Sajnos az ezután következő, szavakban ugyan bőséges, de valójában művészet- és egyéniségellenes évek megszüntették többek közt a kisgrafikagyűjtő egyesületeket is és mindenben korlátozták a kisgrafikagyűjtés lehetőségeit. Pedig ha nincs lehetőség, akkor nincs érdeklődés, igény és így számbavehető eredmény sem.

De elmúltak a vészterhes idők, újra kezdett kisütni a nap, s ekkor éppen Réthy István volt az, aki összeköttetésbe lépett a régi gyűjtőkkel, kapcsolatot keresett és talált művészekkel, s ennek eredményeképpen, bár hosszú, nehéz és szívós küzdelem után, tető alá hozta, ezelőtt majdnem 30 évvel, a máig is működő Kisgrafika Barátok Körét. Felvirágoztatta a Kört, általánosan ismertté tette a kisgrafikagyűjtés fogalmát, szervezett, népszerűsített. A Kör titkáraként működött a megalakulástól, 1959. ápr. 26-tól egészen 1979-ig, amikor is betegsége miatt, bölcs elhatározással átadta e helyét másoknak, de továbbra is figyelemmel kísérte a Kör munkáját. Fenti időszak alatt, 1968–1970 között a FISAE nemzetközi ex libris szervezetnek is titkára volt.

Munkája, életműve például szolgálhat valamennyiünk számára, hogyan kell nemes célért, lankadatlan buzgalommal dolgozni. Mert mint a költő mondja: „Nem elég a jót akarni, hanem tenni, tenni kell.”

Most búcsúzunk Tőled, de emlékedet szívünkben megőrizzük.

Rövid életrajz

Réthy István 1909 január 13-án Kunhegyesen született. Debrecenben a jogi egyetemre járt, ugyanott később az ügyvédi kamara tagja lett. 1944-ben, a háború viharában Budapestre költözik, majd a Ganz Villamossági Műveknél helyezkedik el, ahol nyugdíjazásáig dolgozott. Elhunyt 1988. szeptember 28-án. Hamvai a temetőben szétszórásra kerültek.

* * *

Kedves Gyűjtőtársak!

Személyesen akartam elmenni a novemberi összejövetelre, hogy megköszönjem a Kör megemlékezését férjem halála alkalmából. Mivel ezt nem tudtam megtenni, e néhány sorban szeretném megköszönni Palásthy Lajos búcsúztató szavait, melyekkel méltatta férjem munkásságát. Köszönöm a megemlékezés koszorúját, és köszönöm mindazoknak a jelenlétét, akik eljöttek a ravatalához, hogy búcsút vegyenek öreg gyűjtőtársunktól. Köszönöm a részvétet nyilvánító sok telefonhívást, azt, hogy némileg enyhítették a fájdalmamat.

Júlia, Réthy Istvánné



Részlet Fery Antal fametszetéből X2

A XXII. EXLIBRIS-KONGRESSZUS

A k é t é v e n k é n t megtartott nemzetközi exlibris-kongresszust 1988-ban Dániában, közelebbről a Jutland félsziget északi részén fekvő Fridrichshavnben tartották. A kis, harmincezer lakosú, tengerparti város, kedves hangulatával és romantikus történelmével köszöntötte az odaérkező utast.

FRIDRICHSHAVN

Fridrichshavn állomásán a Bécsből érkezett, inkább grafika üzletemberrel, Heinrich Schefferrel találkoztam, akit több kongresszusról ismertem, sőt egy alkalommal vacsora vendégem volt Passaic Park-i házamban. Megörültünk egymásnak és szerencsénkre egy bevásárló kocsit találtunk, melyre felpakolva podgyászunkat nekiindultunk a városnak. Percek alatt megtaláltuk az ő szállodáját, ahol engem eligazítottak a Park Hotelbe. Az első benyomás vonzó volt, mert e kis város mosolygós lakosai mindenütt eligazítottak és a hotelek romantikus fészkeknek számítottak. Klaus Rödel még Utrechtben megígérte, hogy 500 méter körzetben lesz minden és valóban a második sarkon találtuk a gyülekezési helyet, ahol a további eligazítást megkaptuk. Nagy örömmel köszöntöttük a régi barátok között Josef de Beldert, aki gyerekkorában csere-gyerekként volt Magyarországon és pár magyar mondatot még most is örömmel használ. Belgiumból Jef Arras jött, aki édesapjától örökölt szenvedéllyel és szeretettel a legszorgalmasabb cserélő volt. Személyesen külön szerencsémnek tekinthettem André Vercammennel való találkozást, akinek Drahos István metszett két lapot és az eddigi megszerezhetetlen két ex librist elküldötte nekem.

AKIK ELJÖTTEK ÉS AKIK NEM . . .

Nyugatnémetországból talán elsőnek Paul Beckert üdvözölhattük, aki annak idején Müller Árpádot fedezte fel még főiskolás korában. A népszerű gyűjtőt nagy csapás érte felesége, Dorothea elhunytával. Dr. Blum azonnal megkezdte a cserét és ugyanannál az asztalnál „dolgozott” a négy nap alatt. Ő lesz a Mönchengladhach-i kongresszus elnöke és főrendezője, 1990-ben. Nagy örömmel találkoztunk Dr. Norbert Nechwatallal, a kitűnő Fingesten könyv szerzőjével, valamint Horst Schulttal és Andreas Selléttel. Dünstl Walter Evelyn férjével érkezett Münchenből, Margot Schmitz-zel Kölnből, mind nagy gyűjtők és kellemes emberek. Keletnémetországból Oswin Volkamer, a híres grafikus, valamint Der. Axel Leier és Dr. Al-



VIII. EUROPÄISCHER EXLIBRIS-KONGRESS

LEIPZIG MCMLXI

Gerhard Stauff rézmetszete C1

brecht Scholz, régi nagy gyűjtők jöttek el. A házigazda ország 30 tagú képvisellel jelent meg. Angliát Prof. W. E. Butler képviselte feleségével Darlenevel. Evaristo Navarra Comoból jött el hitvesével és mivel egy hotelben szálltunk meg, melegiben cseréltünk, még Fingestent is. Hlavatky és Kratky a szomszédból jöttek, kitűnő és népszerű művészek, a már itthon rendezett anyagból megállapítottam, hogy az ő lapjaik voltak a legforgalmasabbak. Japánból 11 gyűjtő érkezett, szerények voltak. Hollandiából az Utrecht-i kongresszus elnöke, William Karel De Bruyn feleségével volt jelen. Az utolsó nap délutánján, egy óra alatt minőségben és számban, a legnagyobb cserénk volt mióta gyűjtünk. Ezt ő mesélte el, mindketten egymást akartuk boldoggá tenni és ez azt hiszem, maradéktalanul sikerült. Onnan érkezett Elly De Koster grafikus, aki nemcsak felkészültségében gazdag, de valami mesés szép papírt is használ. Portugáliából hűségeseen megjelent Mota Miranda feleségestül, aki mint ismeretes, hat kötetet adott eddig ki az újkori exlibris-művészekről. Svédországból Lars Stolt jött ötödmagával, akinek megvan a különleges gyűjtési iránya. Régi finn barátaink, Hakala és Keikkila kisasszonyok tiszteletére Vén Zoltán adott egy igen kedves partit, amihez Várkonyi Károly segédkezett. Finn barátaink nemcsak szép és jó ex libriseket hoztak, hanem rokoni ragaszkodásuknak minden kedvességét, amit több kongresszuson tapasztalhattunk.



PAUL PFISTER

Gerhard Stauf rézmetszete C1

A Szovjetunióból A. I. Kalasnyikov, a kitűnő művész jelent meg, sajnos nem érkezett meg Boris Lewych. Tudni kell, hogy a kongresszus művész sztárja Vén Zoltán volt, aki éppen olyan takarékosan készíti lapjait mint David Bekker, azaz Vén lapért Vén lapot kell adni, hasonlóan áll ez Bekkerre. Nem sok Bekker lappal gazdagodtunk. Új-Zéland, Luxemburg két-két tagú képviselletet küldött. Lengyelország népes küldöttsége helyett Henryk Feilhauer kiváló művész jött meg három delegátussal. Kanada és az Egyesült Államok egy-egy taggal képviseltette magát.

Nagyon hiányoltuk a Lugano-i kongresszus nagyszerű elnökét, az örök vidám és magasszínvonalú gyűjtő Carlo Chiesat, Ausztriából Schlattnert és Premstalleréket és a Semsey családot, nem különben a kedves szegedieket és pécsieket, Pittmanékat és a pestieket, Dr. Katona Gábort, Szászné Marát, akik olyan sok kongresszuson vettek részt. Fájdalmasan hiányoltuk a már eltávozottakat, Prof. Pfistert, akit a magyarok Pali bácsinak hívtak, Ing. Manterot a comoi kongresszus elnökét és a világ legnagyobb gyűjtőjét, a magyarokat nagyon szerető Kreyenberg doktort és különösen Dr. Semsey Andort, atyai jó barátomat, a budapesti kongresszus elnökét, remek fametszőt és messze földön híres gyűjtőt és művészeti szakíró.

A szőlős borus gyűjtők rajtam keresték Lippóczy Norbertet, aki eddig háromezren felüli szőlős borus grafikát ajándékozott a budapesti Mezőgazdasági Múzeumnak. Régen hét országból voltunk magyarok, az idén csak hármacskán jöttünk össze.



Giuseppe Mirabella fametszete X2

MEGNYITÁS ÉS A KIÁLLÍTÁSOK

Az Exlibris Kongresszus emlékezetes marad Fridrichshavn történetében, mert a röviddel ezelőtt felépült múzeumnak és könyvtárnak ez volt az első nemzetközi rendezvénye, ahol a város színe java is megjelent. Klaus Rödel, akihez régi barátság fűzi a magyarokat, nyitotta meg a kongresszust a tőle megszokott közvetlenséggel és természetességgel. A csigalépcső közepéről beszélt, örök mosolya nem hagyta el. Ugyanitt tartotta beszédét Prof. Butler: a tőle megszokott alaposzággal hívta fel a figyelmet a kiállításokra.

1. INTEREXLIBRIS, a két év alatt készült munkákból kiválasztott művek. Minden kongresszuson erről hangzik el a legtöbb megjegyzés. Mindenki a maga országának művészeit keresi és szeretné látni. Eddig még nem alakult ki egy elfogadható formula, hogy tulajdonképpen ki ítélje meg a kiállított munkákat. Magam nagyon kifogásoltam, hogy amerikai és magyar művészek alig szerepeltek. Nagyon hiányoltam, hogy az erdélyi magyar művészeket, a grafika mestereit, nem láthattam itt. Sajnos Romániának nem volt képviselője. Gondolom, hogy a jövőben szerencsés volna feloldani a nemzeti határokat és a művészi értéket és színvonalat használnák, mint mértéket, hogy kit állítsanak ki. Hiányoltam, hogy nem díjazták a két év legjobb művészeit, úgy mint Luganóban.
2. A KÖNYVJEGY ARANYKORA 1890–1940. Igen szépen összeállított, szakszerű kiállítás, amiről külön előadás is volt.
3. DÁN GYÓGYSZERÉSZ-EX LIBRISEK. Gondosan kiválasztott gyűjtemény, ami emlékezetes marad mint motívum összesítés.
4. FRANZ VON BAYROS műveiből szerény bemutatót láttunk, ami sajnos nem volt gazdagabb egy magángyűjteménynél (lásd Dr.Csányi István).
5. MODERN SZOVJET EX LIBRIS. 118 művész gyűjteményes kiállítása, nagy körültekintéssel és felkészültséggel megrendezve.
6. ÚJABBKORI SZOVJET EX LIBRISEK. Egy vándorkiállítás a moszkvai Bibliofil Társaság rendezésében.
7. KORAI DÁN EX LIBRISEK. Rendkívül gondos gyűjtemény, soha nem látott lapok, ami mindannyiunk számára nagy élményt jelentett.
8. JELENKORI DÁN EX LIBRISEK. Viszonylag kevés, de minőségben színvonalas lapok szakszerű összeállítása.

9. HELYI ÉS GYERMEK EX LIBRISEK. Kedves, bájos művészi próbálkozások, amit az érdekeltek soha el nem felejtenek. Bírálókat nem illetheti őket, hanem csak elismerés és jó érzés, hogy ez a nemes szenvedély sok ember lelkéhez jutott el Frídrichshavnben.

SKAGEN, KATTEGAT ÉS SKAGERRAK

Minden kongresszus harmadik napján autóbuszok viszik el a delegátusokat egy szép kirándulásra. Most a Jutland félsziget északi csücskéhez utaztunk. Útközben eszembe jutott Amerikában, elutazásom előtt látott dán film, ami éppen ezen a vidéken játszódik 100 évvel ezelőtt. Babette ünneplése volt a címe és régen láttam ilyen művészileg kifogástalan szép filmet. Öröm volt érezni a kép hangulatát, amikor az öreg falvakat és templomokat láttuk. Megérkeztünk Skagenbe, a félsziget északi csücskébe. Kint a tengerparton láttuk a Skagerrak és Kattegat találkozását, ahol a szoros ellenőrzéséért az első világháború híres tengeri csatája folyt. Skagen múzeuma kicsi, de annál értékesebb képeket őriz. A kongresszus második estéjén az ősi templomban dán zeneszerzők műveiből orgona hangversenyt rendeztek.

DELEGÁTUSOK ÜLÉSE

A kongresszus utolsó napján, délelőtt tartotta meg a FISAE a szokásos ülését Klaus Rödel elnökségével. Budapesten kapott megbízás alapján, amerikai szerepem mellett a KBK képviselőjét is elláttam.

Utrechtben az 1990-es kongresszus megrendezését Németország kapta meg Dr. med. Gernot Blum elnökségével. A delegátusok hosszabb megbeszélés után titkos szavazással a kongresszus rendezési jogát 1992-re Japánnak, míg 1994-re a Szovjetunióknak adták meg.

A kongresszus delegátusai öt új tagesületet vettek fel, nevezetesen:

1. All-Union Society of Bibliophiles, Soviet Union,
2. China Bookplate Research Association, Kínai Népköztársaság,
3. Cercle Pierre Roberti, Luxemburg,
4. Israel Bookplate Association,
5. Association Italienne EXLIBRIS, Olaszország.

A delegátusok elhatározták, Paul Becker védnöksége alatt, a Walter von zur Westen érdemrend megalapítását, amit minden két évben ítélnek oda. Az ez évit Klaus Rödel kapta meg, akit a delegátusok az alapítóval együtt melegen ünnepeltek.

A delegátusok, Prof. Butler javaslatára, a FISAE állandó titkárságának felállítását határozták el. A tisztség ellátását önkéntesen két évre vállalta Prof. Butler.



Giuseppe Mirabella fametszete X2

A kongresszuson minden teljes jogú résztvevő megkapta a kongresszusi mappát, amit a résztvevő tagnemzetek adtak össze. Mindemellett sok értékes grafikát és ex librisrel kapcsolatos könyvet lehetett vásárolni. Példának említem, hogy magam Dr. Nechwatal: Wagner c. könyvét és egy nagyszerű Zetti könyvet vehettem.

BANKETT ÉS EPILÓGUS

Szép napok voltak Fridrichshavnben. A régi barátokkal, cseretársakkal és kiváló művészekkel való találkozást magas színvonalú vacsora zárta be. A csinosan felöltözött vendégsereg, nyugati szokások szerint, álló poharazás és falatozás közben ismerkedett a helyi előkelőségekkel és aki még nem cserélt eleget, az még itt is folytatta. A bankett a hipermodern, vadonatúj Hotel Friedrichshavn báltermében volt és, mint Dániában minden étkezésnél, minden asztalnál lobogtak a gyertyafények.

Nagy megtiszteltetésnek vettem, hogy Klaus Rödél az elnöki asztalnál helyezett el a város polgármesterének szomszédságában, aki angolul, felesége pedig németül beszél. Sok banketten vettem részt életemben, de még ilyen jól szervezett kiszolgálást nem tapasztaltam. A pincérek a terem végén sorakoztak fel és láthatatlanul adott jelre, lépést tartva

EXLIBRIS



**Dr. med.
H.-J. HÄHNEL**

CS
1983

Gerhard Stauf rézmetszete C1

vonultak fel a kijelölt asztalukhoz. Egyszerre kezdtek kiszolgálni és éppen olyan rendben vonultak ki, ezt minden fogásnál megismételték. Roppant hatásos volt. Finom vörös bort kaptunk. Klaus (Ródel), mint az egész kongresszus alatt, megtartotta közvetlenségét, a beszédek rövidek és velősek voltak és a vacsora remek volt. Sajnos nekem az éjjel vissza kellett utaznom a dán fővárosba. Így csak Vén Zoltán élvezetes elbeszéléséből tudom, hogy a bankett után átvonultak egy másik terembe, és ahogy ő mondta „kivilágos kivirradtig táncoltak és mulattak”, ami kétségtelen bizonyítéka annak, hogy az 1988-ban megtarott Nemzetközi Exlibris Kongresszus hatalmas siker volt.

Lippóczy Miklós

SZEGED '88

Tizenharmadik alkalommal gyűltek össze 1988. június 18–19. napjain a kisgrafika barátai – gyűjtők és művészek – Szegeden, hogy örömeikről s gondjaikról beszélgessenek, illetve a már hagyományossá váló kiállításon felmérjék a hazai kisgrafika helyzetét.

A KBK szegedi csoportja csaknem egy éves előkészítő munka után, különböző intézmények és vállalatok anyagi támogatását is megnyerve rendezte meg a találkozót, amely a szegedi gyűjtők újabbkori életében a második országos rendezvény volt. Előkészítésében *Kopasz Márta* (mindenki Márta nénije) grafikusművész -- aki több nemzedék szegedi grafikusainak tanára, szakmai vezetője volt és még ma, nyugdíjasan is az -- és *dr. Krier Rudolf* a csoport titkára vezetésével a csoport valamennyi tagja részt vett. Házigazdaként fogadták és segítették, kalauzolták a vendégeket, mindent megtéve azért, hogy a közléről és messziről érkezők mindegyike jól érezze magát. Úgy vélem, hogy valamennyi résztvevő nevében őszintén mondhatom, sikerült egy jól szervezett, jó légkörű, jó hangulatú találkozót



Ex Libris-Pallag Tibor

Pásztor Csaba linometszete X3

szervezni, melynek programjában egyformán jutott hely és idő a személyes kapcsolatok, a barátságok ápolása mellett az ex libris és alkalmi grafika körüli tevékenységnek is: úgymint cserének, vagy egy-egy szakmai beszélgetésnek.

Mielőtt azonban a részletes programról szólnék, engedtessek meg néhány statisztikai adat: 83 résztvevője volt a találkozóznak, ebből 13 művész, 17 kísérő és 53 gyűjtő.

A fenti statisztikából — több mint egy évtizedes megfigyelésem alapján — azt vonhatom le, hogy a 13. országos találkozáson sem kevesebb, sem több művész és gyűjtő jött össze, mint az előzőekben, csak esetleg a személyi összetételben volt változás. Nem mintha elégedettek lehetnének a résztvevők számával, de azt kell mondanunk, hogy a hazai kisgrafikai életben megközelítően ezek az irányszámok a meghatározóak. S e kis csoport lelkesedése, kitartása és az ügyszóhoz való hűsége nem elég arra, hogy a korábbi évtizedek nemzetközileg elismert hazai kisgrafikai mozgalmának szívnálát elérje, megközelítse, esetleg túl is szárnyalja. Szegeden is, mint minden korábbi találkozáson a fiatalok részvételét hiányolhattuk. Ha még meg is lenne az érdeklődés bennük, a gazdasági helyzetük — erre hivatkozhatunk ma minden esetben — nem teszi lehetővé a gyűjtés megkezdését, folytatását. Nem elég hűségesnek lenni az ügyszóhoz — a hobbinkhoz —, propagálni, szervezni és a szó jó értelmében reklámozni is kell az ex librist és annak gyűjtését. Köszönet illesse a Szegedi Napló munkatársát, aki a találkozó napján megjelenő lapszámban három hasábon foglalkozott e témával *A grafika közmondása* című írásában.



Vertel József metszete C 1

A találkozói programja az előzetesen megküldött meghívó szerint valósult meg.

Szombat délelőtt dr. Hajnóczy Gábor művészettörténész Szeged építészetéről szóló, diaképekkel illusztrált előadása jelentette az első élményt. A nagy tiszai árvíz (1879) után újjáépült Szeged számtalan szép épülettel rendelkezik. Az előadás a századforduló építészetére tette a hangsúlyt. (Többek véleménye szerint is szívesen lettünk volna részesei — egy előadás keretében — a szegedi grafika korai életének is, hiszen elsősorban grafikagyűjtők vagyunk.) A közgyűlést már a tihanyi (1987) találkozón is hiányolták némelyek, s ez most is hiányzott. Tudván azt, hogy egy-egy ilyen találkozón a résztvevők száma nem éri el a határozatképességet, azonban a KBK munkájáról, terveiről egy rövid összefoglalást szívesen vennének a résztvevők, mert a FÉSZEK-beli összejövetelekre a legjobb szándék mellett sem tudnak elmenni a KBK vidéki tagja, s az érdeklődők egyáltalán nem is értesülnek arról.

Dr. Müller Józsefné és *dr. Krier Rudolf* köszöntő és bevezető szavaik arról tanúskodtak, hogy Szeged várta a KBK országos találkozója érkezőket.

A szombat délelőtti program befejező s egyben legfontosabb része annak a kiállításnak megnyitása volt, amelyen a mai magyar grafikának — nem az ex librisnek és az alkalmi grafikának — a megméretése történt. König Róbert a szakember hozzáértésével mutatta be az anyagot és méltatta a felsorakozott művészek munkáit. 43 művész alkotásai kerültek a tablókra, összesen 183 grafikai lap. A szépen rendezett tárlaton több szabad grafikai lapot is láthattunk, melyek gyönyörködtettek s örömmel töltöttek el, azt bizonyítva, hogy grafikusművészeink csodálatosan szép alkotásokkal tudják meglepni az érdeklődőket. Ezért is sajnáljuk, hogy néhány művésztől csak ilyen lapokat láthattunk és ex librist, alkalmi grafikát egyáltalán nem. A kiállítás megnyitása után *Jánvári Zoltán*, *Pásztor Csaba*, *Rozanits Tibor*, *Szilágyi János*, *Tassy Béla* és *Vertel József* grafikusok vehették át a díjakat a pályázatra küldött anyagukért. Kissé ellentmondásosnak találtam, hogy a Kisgrafika Barátok Körének országos találkozóján a díjazottak között egy kifejezetten exlibris-művészt, Vertel Józsefet jutalmazták. Úgy érzem, akkor lenne igazságos és az ügy előmozdítását akkor szolgálná jól és célszerűen az országos találkozókhoz kapcsolódó kiállítás és pályázat, ha az ex librisek és alkalmi grafikák díjazására, elismerésére kerülne a hangsúly. Természetesen nem mellőzve a szabad grafikai anyagot sem. Így a díjak kiadását a KBK céljával szemben ellentmondásosnak érzem. Erőfeszítéseket kellene tennünk, hogy grafikusaink körében helyreállítsuk az ex libris és az alkalmi grafika tekintélyét és akkor remélhetőleg az országos találkozókra jónévű grafikusaink is ilyen



Pásztor Csaba linometszete X3



LASZLÓ ANNA EX LIBRIS C3



BAKACSI LAJOS: PASTORALE X2

lapokkal képviseltetnék elsősorban magukat.

A nap további része a cseréé, a barátságok elmélyítéséé volt, amit segített a METESZ-ben adott déli fogadás és a HÁGI-ban rendezett vacsora is.

Úgy vélem, hogy VARGA Mátyással való találkozás azoknak is az élmények csúcsa volt, akik ismerték munkásságát. A Brüsszeli körúti ház kiállítása egy gazdag életút összefoglalása a maga sokrétűségével.

KASS János kiállító termében abból a nagyon gazdag könyvillusztrációs életműből kaptunk ízelítőt, mellyel művésznk nevet vívott ki magának itthon és külföldön, gyűjtők és szakemberek között egyaránt.

A találkozó kiadványai:

A *meghívó* 12 oldalas A/5-ös méretű füzet. Izléses nyomás, szép kivitel. Kissé soknak találjuk a támogatók reklámját. Talán fele részben a grafikai is lehetett volna hasonlóan fontos.

A *kiállítási katalógus* 9 illusztrációval készült, pontos, precíz összegzése a kiállított alkotásoknak.

A találkozó *mappája* Tóth Attila bevezetésével készült. 12 lapot tartalmaz. „Ez a darabka Szeged” (Tóth Attila) visszatekintés és a jelen kisgrafikai életének bemutatása. Valamennyi művész kapcsolatban volt—van Szegeddel. Sajnálatos, hogy az ofszetlemezről készült nyomatok festékezése nem egyenletes.

SZEGED '88. Köszönetet kell mondanunk a szegedi csoport valamennyi tagjának ezért a kitűnő hangulatú, jól szervezett találkozóért. E találkón mind a szellem, mind a test maximálisan megkapta a magáét. Úgy búcsúztunk Szegedtől, hogy ha hívnak, máskor is jövünk, mert itt megérez-tük a kisgrafika barátainak nagy családjában lévő összetartó erőt.

Imolay Lenkey István



SZEGED VÁROSA – KOPASZ MÁRTA KISGRAFIKÁIN

A szegedi nagyszerű országos kisgrafikai találkozó alkalmával rendezett kiállításon láthattuk Kopasz Márta grafikusművész ex libriseinek kisebb válogatását. Ezek főként a szegedi gyűjtők részére készültek, így betekintést adtak az egyetemi docens, a kétszeres alkotódíjas képzőművész Szegedhez kapcsolódó, a város szellemiségét, történelmét idéző formavilágába.

Az ott látottak kiegészítéseként most négy nagyobb méretű linómetszét közöljük, a lap méreteihez történt kicsinyítésben. A felső kettő a *Boszorkánysorozatának* darabjai. Nála azonban nem ártó lények ezek az egykor rettegett személyek, hanem a város védelmezői. Ezt jelképezik a szívükhöz szorított épületek: a dóm, a kis Dömötör torony jelenléte.

A bal alsó grafikán a szegedi ünnepi játékok hasonásait látjuk szellemes megfogalmazásban. Nem kevésbé érdekes az a megjegyzés sem, amit az alkotóművész e linómetszet hátlapjára – útravalóként – rávezetett: „Téma: Hasonázók. Hasonázunk: keletre, nyugatra. A nap városa ragyogó fényben úszik. Van: Sapkánk, nyakbodrunk. Egyetemünk, de alul látszik, hogy *mezítláb vagyunk.*” (Vajon nem az előérzete volt ez a lap a szegedi egyetemisták most felfedezett gondjainak?)

A negyedik lapon az alkotó Szeged Génuszát jelentette meg. A laphoz fűzött megjegyzése szerint ő őrzi a várost, melyben megtestesülve máig hat Móra, Tömörkény, Juhász Gyula, Szent-Györgyi Albert szelleme. Az előtérben feltűnnek a város jól ismert épületei: az Egyetemi kapu, a Szent-Györgyi intézet, a dóm és ismét a Dömötör torony. Így lett a kisgrafika a napi rendeltetés mellett maradandó szellemi értékek megőrzője is.

Napjainkban, amikor országszerte egyre inkább teret kap az egészséges lokálpatriotizmus, Kopasz Márta a kisgrafika eszköztárával állt be a városvédők soraiba. Egyéni hangvételű, vonzó lapjait azért is örömmel közöljük, mert ezek a kisgrafika témakincsét gyarapítva egyben Szeged város múltjának és jelenének jobb megismerését is szolgálják.

Dr. Soós Imre



Kopasz

Kopasz Márta linómetszetei X3



Kopasz

A XX. SZÁZAD ELEJÉN KÉSZÜLT MAGYAR EX LIBRISEK TEMATIKAI CSOPORTOSÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

(Részletek a szerző A magyar ex libris művészet a XX. század elején
című bölcsészdoktori disszertációjából)

4. Képzőművészeti tárgyú ex librisek

A művészet iránti rajongást többféleképpen fejezték ki az ex librisek alkotói: vagy azt a pillanatot örökölték meg, amikor éppen dolgozik a művész, vagy egy jelentősebb műalkotás többé-kevésbé reális képét, esetleg sziluettjét ábrázolták, leggyakrabban pedig bizonyos közismert jelrendszerrel utaltak a voltaképpeni mondanivalóra.

A művészeti témájú ex librisek közt van egy olyan csoport, amely a művészi tevékenységet mutatja be. Ezek a többnyire realista, életképszerű ábrázolások festők számára készültek. A szobrász munkáját sokkal kevesebb ex libris ábrázolja, ezért érdekes Gerenday Béla ex librise. Általában a festők mellőzték önmaguk és társaik megörökítését, ahelyett egy eszményi figurát rajzoltak meg. Például Körösfői Kriesch Aladárnak azon az ex librisén, amelyet a gödöllői művésztelep jeles szövője, Frey Rózsa számára készített: nyúlánk, karcsú nő tekint egy fonalfestő kádba.

A figurális ex librisek közt érdekes típus: női alak tenyerén hordoz egy kisméretű szobrocskát. Helbing univerzális ex librisén Pallasz Athéne Nike szárnyas, babérkoszorús kis figuráját tartja a kezében. A többi női figura lényegében Athéne szellemi örökébe lépett, ők is a művészetet pártfogolják, a művészetet jelképező kis szobrocskát hordozzák a tenyerükön. Nagy Sándor Lyka Károly részére készített ex librisén a női alak azt a figurát tartja kezében, amely a Lyka szerkesztette Művészet című folyóirat címlapjáról ismerős. A hölgy artistikus mozdulattal fogja a kis szobrocskát Józsa Károly és Rozsnyay hasonló típusú kompozícióin. Ez az elegáns tartás kedvelt a századelőn, amint látni fogjuk a virágot kézben tartó hölgyeknél is.

Az ex libriseken festményekeket ritkán reprodukálnak. Ez az ötletszegény ábrázolásmód egyáltalán nem kíván az alkotótól találékonyságot, kompozíciós készséget, hanem csupán lélektelen, aprólékos, naturalista utánzást. A műfaj kritériumainak nem felelnek meg az ilyen művek, mert ezek festmény igényű rossz másolatok.

Néhány szobor rendkívül népszerű volt a századelőn, és ábrázolásuk több művészeti műfajban előfordult. Ilyen volt a Kolozsvári testvérek sok vitát kavart Szt. György szobra, mely a töredékesen megmaradt középkori magyarországi szobrászat remekműve, és a Vallás- és Közoktatásügyi Magyar

Kir. Miniszter aranyérmének egyik oldalán (Telcs Ede mintázta meg) éppúgy ott található, mint A Gyűjtő című folyóirat címlapján. Érthető, hogy amikor Nagy Sándor megtervezte a Szt. György Czéh ex librisét, a szobor sziluettje nem maradhatott le róla. Forbát ex librisén és Szigethynél szintén felbukkan a sárkányölő. A másik népszerű szobor Ligeti Miklós Anonymusa, mely szinten a historizáló szellem továbbélését bizonyítja. A múltba történő elvágyódás összefonódott az antikvitás előtti hódolattal. Venus remekművű milói szobra is igazi jelképpé vált, az örök szépség és fiatalság megtestesítője lett, egyúttal az időtálló művészi minőséget jelképezte. Ahogy a milói Venusban a női szépség ölt testet, úgy az edzett férfi test példaképe Myron Diszkoszvetője, a bölcsességet árasztja magából Michelangelo Mózesé és a töprengő embernek állít emléket Rodin Gondolkodója, mely több ex librisen is látható. Az évszázadok mesterművei közül tehát azok váltak népszerűvé, melyek egy-egy elvont fogalmat, eszményt érzékletesen ábrázoltak és azt megtetőzték formai tökélyvel.

Az épületek általában a kompozíciók háttérében tűnnek fel (Párizsi Notre Dame, Parlament), Pap Henrik az Iparművészeti Múzeum Könyvtárának ex librisén a főszereplő nemtő mögött a múzeum körvonalait vázolta fel, mintegy jelezve a könyvtár székhelyét, és a könyvek illetőségi helyét. Olykor az épületek tömbje a kép előterébe nyomult: Az épületmotívum lehet évszázados műemléképület (pl. a firenzei dóm és Campanile) és kortárs építmény. Az erdélyi építészet letagadhatatlan példatáraként erejének emléke az a fantáziaszülte konstrukció Mende Valér lapján, mely vallomás a művészi elhivatottságról, építészeti elképzelésekről. A négy fiatornyos erdélyi templom Kozma műveinek gyakori eleme. Kozmánái az architekturális elemek egyébként is fontos szerephez jutnak. Összefoglalva: létező és elképzelt, hazai és külföldi épületek egyaránt játszhatnak domináns és alárendelt szerepet az ex libriseken. Különösen azok, amelyeket néhány vonallal a szemlélő emlékezetébe lehet idézni, amelyek sziluettje látványos, a kétdimenziós síkban élvezhető és dekoratív.

A képzőművészetekre utaló jelrendszert a tömörségre törekvő ex librisek előszeretettel alkalmazták a címeres ex librisek hanyatlását követően, és ezeket a közismert jeleket általában csendéletszerű kompozíciókban többedmagukkal együtt ábrázolták vagy olyan emblémákba sűrítették, amelyek a címerek jelvénytudatát igyekeztek átvenni. A művészek ex librisen az ecsetek, paletta, festékesdobozok, festőállványok, szobrok, busztok; az építészekéin a körző, vonalzó, különféle oszlopok, oszlopfejek, épületek, makettek; a műkereskedőkéin a kalapács, műtárgyak és a művészet címerpajzsa jelölték a foglalkozást. Nálunk a festő-

állvány, a paletta, a tubusok és ecsetek ritkán láthatók. A tájban elhelyezett festőállvány az illető művész alkotásmódjára, a plein air festészetre utal.

A magyar ex libris művészetben leginkább a művészet címerpajzsa szerepel a művészetekre utaló különféle kompozíciókban. Általában egy művön belül a művészet minden ágára igyekeznek utalni, minden művészet szellemi egységét, a Gesamtkunswerk gondolatot sugallmazva ily módon. Félreérthetetlenül enciklopédikus igényvel lépnek fel azok a lapok, amelyeken a tudományok jelképei is ott díszlenek a művészetkultusról árulkodó műveken; tehát a Gesamtkunswerk gondolat, az enciklopédikus igényű tudományszeretet és az artisztikum, a művészetkultusz együtt van jelen az ex libriseken. A merev tematikus elkülönítés nehézkes, gyakran átfedések vannak, így helyesebb ha egy-egy tipikus példát emelünk ki, egy-egy jelet követünk nyomon.

A művészcímer régóta használatos, és a századelőn is elég gyakori a különféle művészeti ágakban. Elég talán Berán Lajos Trefort plakettjére, a gödöllőiek 1909-es kiállítási katalógusának címlapjára vagy a különböző folyóiratok címlapterveire kiírt pályázatokra utalnunk. A Magyar Iparművészet Horti Pál által tervezett címlapján (1898. I. évf. 4. sz.) az ornamentika körülfolyja a művészpajzsról leszakított három kis pajzscskát. A nyomdák cégjelzései közt a művészpajzs pl. a következőknél szerepelt: ifj. Kellner Ernő, Hornyánszky Viktor, Rabely Miklós, Székely Simon. Az ex libriseken, mintegy a címeres művek emlékét felidézendő, sokféle kompozícióban kapott helyet a művészpajzs, más-más jelentésben, összefüggésben. Az is előadódik, hogy rákerül a mű egy bizonyos tárgyára. Az emblématis kompozíciók két kedvelőjének, Csányi Károlynak és Förc Ernőnek szintén kedvelt motívuma volt a művészpajzs, egyéb tárgyak mellett. (Könyv, rózsakoszorú, babérág, babérkoszorú, körző, vonalzó.) Formai megoldásukban a művészpajzshoz hasonlóak azok az ábrázolások, amikor a pajzson a művészetek jelképei (paletta, lant) és egyéb jelek, tárgyak (pl. tulipán) láthatók, bizonyítván az alkotó fantáziáját, azt, hogy nem elégedett meg a művészet általános jelével, hanem új jelvényt alkotott.

Dr. Horváth Hilda



Tisztelt Olvasóink!

Igéretünkhöz híven most közöljük Horváth Hilda „Foglalkozási jelképek az ex libriseken” c. cikkéhez az illusztrációkat.



Ex libris
Dr. Aranyri Károly.

Conrad Gyula ex librise



Sarkadi Emil ex librise

GYÚJTÓK A PRÉSEK KÖZÖTT

Lehetséges, hogy a cím félrevezető, de ez a cikk nem tartalmaz kisgrafikai krimit, sőt a személyi jövedelemadó bevallásáról sem kíván hangulatképet adni. Csupán arról a délutánról számol be, melyet november első szerdáján a KBK tagjai a Képzőművészeti Főiskola grafikai műhelyében töltöttek. Művészeti vezetőnk, *König Róbert* hívta meg ez alkalomra a gyűjtőket, hogy a FÉSZEK-ben évek óta megszokott és sajnos gyakran eseménytelen összejövetel helyett ezt az időt gyakorlati bemutató megtekintésével hasznosítsák. Mivel a fametszet, rézkarc készítésének módját gyakrabban láthatják a gyűjtők, a házigazda művész ez alkalommal a litográfia műhelytitkaiba adott betekintést.

Bevezetésként elmondta, hogy a síknyomás fogalmkörébe tartozó litográfia, magyar nevén kőrajz, a víz és a zsír kölcsönös taszításán, valamint a nyomólapként használt mészkő azon tulajdonságán alapszik, hogy felületén – megfelelő kezeléssel – zsír- és vízfogó részeket lehet kialakítani. Ezt az eljárást *Alois Senefelder* 1797-ben egy véletlen folytán fedezte fel. (Senefelder dilettáns színműíró volt, aki szövegeinek sokszorosításához keresett olcsó eljárást.) Magasnyomó dűcot akart készíteni maratással egy mészkőtáblából. A követ zsíros anyaggal kente be, azon a helyen, ahol a maratást ki akarta kerülni. A hatás meglepő volt: a zsíros anyag taszította a vizet és a víz a zsírmentes helyekre húzódtott vissza.

Senefelder a látottak alapján kísérletezni kezdett. A követ néhány helyen benedvesíttette, más helyeket pedig szárazon hagyott. Ezt követően zsíros festékekkel dörzsölte be a kőlap felületét. A festék csak a száraz részekben tapadt meg, mert a kőlapba foltokban beszívódott víz a festéket taszította. A kőnek ezt a tulajdonságát felhasználva dolgozta ki a módszert a zsír- és vízfogó részek kialakítására.

Házigazdánk, aki a Főiskola adjunktusa, bemutatta a litográfia készítéséhez használatos köveket, melyet a világon egyetlen helyen, az Alsó-Bajorországban levő *Solenhofen* bányáiban fejtenek. Ez a kő rendkívül finom szemcsézetű, hajszálcsovecskéket tartalmazó mészkőpala, melyet kézi vagy gépi csiszolással tesznek igen finom felületűvé.

A litografáló kő megfelelően előkészített felületére tussal, krétával vagy zsíros festékekkel rajzol a művész. A kész rajzot síkporozza, majd a követ vékonyan, egyenletesen bevonja gumioldattal. A síkporozás a tust és a krétát köti, a gumioldat megakadályozza a zsírmolekulák oldalirányú terjedését. Ez hozza létre és tartósítja a nem-nyomó, vízfogó felületet. A követ legalább egy napig gumi alatt kell tartani, majd következik az egész felület lemosása vízzel és terpentinnel. Ennek befejeztével már



König Róbert litográfiája L1

csak a festék zsírnymoi maradnak a kövön.

A háziasszonyok nyújtófájához hasonló hengerrel viszi fel ezután a művész a festéket az előzőleg benedvesített kőlapra. Mivel a víz nem szívleli a festéket, a henger csak a zsíros foltoknál tudja a festéket a kőre felvinni. Amikor a művész úgy találja, hogy a tervezett kép elkészült, kezdődhet a nyomás.

A bemutatón *König Róbert* a nyomóprésre helyezett kőlapra nyirkos papírlapot helyezett. Föléje faggyúval bekent prespánlemez került. Ez biztosítja a kőlap egyenletes átcsúszását a mozgó asztallal ellátott, dörzsléces nyomóprésen.

Ekkor történt a csoda! A korábban még negatívban, a kövön látott König-rajz megjelent a papírlapon. A hallgatóság elragadtatását az a bejelentés sem csökkentette, hogy ez a módszer immár közel kétszáz esztendő. König Róbert bemutatóján elhangzott ismereteknek csupán kis töredékét tartalmazza ez az írás, hiszen az előadó, alapos ismerője lévén a grafikai technikáknak, számos „titok” elől húzta el a fátylat. A megjelent gyűjtők egybehangzó véleménye szerint a bemutató hasznos és tanulságos volt annak ellenére, hogy a prések mellett ezúttal nem szüreti mulatságban volt részük. Nyomban el is hangzott a kívánság: a KBK vezetősége a jövőben is ejtse módját hasonló gyakorlati bemutatóknak!

Dr. Soós Imre



König Róbert fametszete X2



BEMUTATKOZIK SZŐNYI KRISZTINA

Budapesten születtem 1964-ben. A Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában érettségiztem, grafika szakon.

1984-től a M. Képzőművészeti Főiskola sokszorosító grafika szakára járok, ahol 1988-ban diplomáztam. Jelenleg ötödéves vagyok.

Szőnyi Krisztina



A 6 lábú medve—mókus x3



Az irány x3



A bika x3



A kéz X3



A láb X3



Kerékben X3



Keret X3



Harcos X3



A bogár X3

HÍREK, ESEMÉNYEK

AZ 1989. ÉVI TORINÓI EXLIBRIS-PÁLYÁZAT FELTÉTELEI

1. A Torinóban 1989-ben rendezendő SALONE DEL LIBRO (könyvkiállítás) alkalmából nemzetközi exlibris-pályázatot hirdet a TUTTAGRAFICA GALÉRIA az olasz exlibris-egyesület és exlibris-akadémia védnöksége alatt.
2. A pályázaton a világ valamennyi művésze részt vehet – legfeljebb három alkotásának beküldésével. A pályázat témája: A KÖNYV – A BIBLIOFILIA.
3. A pályamunkák mérete nem haladhatja meg a 13 x 9 centimétert. Megengedett technikák: mélynyomás (chalcographie) és magasnyomás (xylographie). Különös gondot kell fordítani a beküldendő művek grafikai minőségére, beleértve a feliratok megkomponálását is.
4. Az ex librisen az alábbi szövegnek kell szerepelnie:
EX LIBRIS – SALONE DEL LIBRO – TORINO 1989.
5. A pályamunkákat 6 eredeti példányban, szignálva kell beküldeni *1989. március 31-ig beérkezően* az alábbi címre:
STAMPERIA GALLERIA TUTTAGRAFICA
PIAZZA CARLO EMANUELE II 19
I – 10123 TORINO – ITALIA.
A küldeményhez papírlapot kell mellékelni, melyen szerepeljen:
 - a művész neve és postacíme,
 - a művész életrajza,
 - az alkalmazott technika megnevezése,
 - a kép tartalmának rövid magyarázata.(A fordító megjegyzése: A pályázati kiírást olasz, angol és francia nyelven közzölték, ezek tekinthetők a rendezőség hivatalos nyelvének. Célszerű ezért a fentiekre a válaszokat ezen nyelvek valamelyikén megadni.)
6. A beküldött művek a rendezőség tulajdonába kerülnek és gyűjteményüket gyarapítják.
7. A zsűri elnöke: Dr. Angelo Dragone, a „La Stampa” c. lap műkritikusa. Tagjai: Prof. Marangoni, Dr. Mirabella, Dr. Palmirani és a rendező galéria képviselője.

8. A pályázat első díja: 1 500 000 (másfélmillió) olasz líra. A két grafikai ágban külön-külön is kiadnak egy-egy 750 000 lírás díjat. Mindhárom díjazott művész köteles lesz a nyertes művet további 50 példányban, 1-től 50-ig terjedő sorszámmal ellátva és szignálva beküldeni. A fenti díjakon felül még számos más díjat is odaftélnek, de ezek még nincsenek részleteikben tisztázva a szabályzat kiadása idején.
A győztes ex libris másolatát a művész életrajzával együtt megkapja minden vásárló, aki könyvet vesz az 1989 májusában megrendező Szalon alkalmával.
9. A kiválasztott művek 1989 májusában Torinóban, júliusban pedig egy másik olasz városban kiállításra kerülnek. E célra katalógus is készül. Az olasz exlibris-egyesület folyóirata 1989 augusztusában közölni fogja a pályázat végeredményét és a díjnyertes pályaműveket.
10. A pályázaton való részvétel azt jelenti, hogy a pályázó elfogadta ezeket a pályázati feltételeket.

(Fordította: Dr. Soós Imre)

★ ★ ★

Olvasóink szíves elnézését kérjük amiatt, hogy előző számunk, az 1988. évi 2. szám, a tervezett augusztus hónap helyett csak novemberben jelent meg. A múltban nem tapasztalt késedelemnek több oka volt. Elsősorban a cikkek és az azokhoz tartozó képanyag késedelmes leadása hátráltatta a „lapzártát”. Amikor pedig végre a nyomdába került a kézirat, ott egy hónapot késett a szedés. A KISGRAFIKA nyomdai előállítását mindig igen gyors és pontos munkával végző DATORG NYOMDA ugyanis időközben korszerűbb szedési eljárást vezetett be, s így lapunk hagyományos szedésére már csak nagyon szűk kapacitás állt a rendelkezésükre. Reméljük, hogy az új technika a KISGRAFIKA küllemében és megjelenésének gyorsaságában is érezteti majd hatását. Az átfutási idő lerövidítését pedig a magunk házatáján úgy kívánjuk elősegíteni, hogy a cikkeket író szerzőket ezúton is felkérjük: a kézirat leadásával egyidejűleg a javasolt illusztrációkat is juttassák el Szerkesztőnkhez. A jövőben ugyanis a képmelléklet nélkül beérkező írások „nem vétetnek figyelembe.”

★ ★ ★

A Mindszenti AFÉSZ és a helyi Népfrent novemberben a községi párt-székházban kiállítást rendezett KÖNIG RÓBERT grafikáiból. A kiállítás válogatást tartalmazott az elmúlt három év alkotásaiból.

Ismeretes, hogy a Bács-Kiskun megyei Szank község jelentős gyűjteményét őrzi Gy. SZABÓ BÉLA (1905–1985) erdélyi grafikusművész alkotásainak. A község művelődési központjában október 22-én kiállítás nyílt KÉT HAZÁBAN címmel e gyűjtemény anyagából. Az állandónak szánt kiállítást *Ecsery Elemér* művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria munkatársa rendezte s a neves mestertől tusrajzokat, pasztelleket, szénrajzokat és fametszeteket láthattak ott az érdeklődők.

★ ★ ★

„Szitakötők a művészetben” címmel rendez kiállítást 1989-ben egy holland tudományos társaság. Ezúton is kéri a gyűjtőket, művészeket, hogy akinek olyan ex librise van, melyen szitakötő szerepel, annak 2 példányát a szükséges információk (a művész neve, keletkezési időpont, technika) kíséretében küldjék el az alábbi címre:

Mr. BASTIAN KIAUTA

P. O. Box 256.

NL-3720 AG Bilthoven

X Nederland



Szőnyi Krisztina metszetei X3

SZERVEZETI HÍREK

ÚJ TAGOK 1988-BAN

dr. Ávéd János	Mindszent,	Köztársaság tér 5. I. 7. — 6630
Bozó János	Mindszent,	Zalka Máté u. 20. sz. — 6630
Farkas István grafikus	Győr,	Babits Mihály u. 31/a — 9024
Hajnal Gellértné	Szeged,	Tisza Lajos u. 61. sz. — 6725
Krier Edina	Szeged,	Deák Ferenc u. 22. sz. — 6720
Lengyel Zsuzsa	Komádi,	Postafiók 20. — 4138

★ ★ ★

A Kisgrafika Barátok Köre 1989-ben tartja 30 éves jubileumi találkozóját Budapesten június első felében. A részletes programot közvetlenül megküldjük, legkésőbb március végéig. Előzetes tájékoztatásként közöljük, hogy szállást nem tudunk szervezeten biztosítani.

★ ★ ★

A jubileumra mappát jelentetünk meg a harminc év művésztagjainak munkáiból, mivel a mappa előállítási költsége a példányszámtól is függ, felhívjuk kedves tagtársainkat, előzetesen jelezzék megrendelésüket. A mappa árát tagjainknak kb. 300–350 Ft-ra tervezzük, kb. 30 lappal. Kérjük a csoporttitkárokat, gyűjtsék össze a jelentkezőket, míg a többi tagtársunk az ismert postacímen Vida Klára titkárnál jelentse be igényét.

★ ★ ★

A jövő évben lesz Stettner Béla alapító tag és egykori művészeti vezető halálának ötödik évfordulója. A tihanyi Kisgrafikai Biennálén ez alkalomból emlékkiállítás lesz Stettner Béla munkáiból. A KBK nem rendelkezik teljes Stettner-anyaggal, ezért kérjük kedves tagtársainkat, hogy a nekükre készült — esetleg külföldiek nevére készült — lapjaiból a kiállítás-hoz 2-2 példányt a hátlapon megjelölve, hogy visszakerí-e azokat, szíveskedjék elküldeni titkárunk címére legkésőbb 1989. március 31-ig.

★ ★ ★

Kérjük azokat a tagokat, akik az 1984. évi jubileumi kiállításra anyagot biztosítottak, és ezt az anyagot visszakérik, szíveskedjenek közölni a tít-kárral. Azoknak a tagoknak, akik a kölcsönzött kisgrafikákat átengedik a KBK-nak, mindannyiunk nevében köszönetünket fejezzük ki.

A KBK vezetősége

★ ★ ★

A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesületének negyedévente megjelenő folyóiratában, *A Könyv* 1988. évi 3. számában ismerteti *P. Szabó Ernő* az elsőként Budaörsön, majd Tökön, Solymáron, a budapesti Eötvös kollégiumban, Hajdúhadházán bemutatott *Erdélyi ex librisek* című kiállítást. A szerző röviden szól az ex libris történetéről, majd a tárlat sajátosságait elemezve egyenként is bemutatja a kiállító művészeket. A cikket Bardócz Lajos, Cseh Gusztáv, Deák Ferenc, Feszt László, Hervai Katalin, Karancsi Sándor, Kazinczy Gábor egy-egy ex librise illusztrálja.

★ ★ ★

A Szőlő és bor a kisgrafikákon címmel Nagy István egri gyűjtőtársunk rendezett kiállítást a gyűjteményéből ez év októberében a gyöngyösi Vachot Sándor Városi Könyvtárban. A kiállítást Pelle Sándor, a könyvtár igazgatója nyitotta meg népes érdeklődő közönség körében. A megnyitó során Nagy István egy kétszázéves kéziprésen mutatta be a magasnyomású lapok sokszorosítását. A tárlat másik érdekessége az volt, hogy a közönség találkozhatott Menyhárt Józsefnek még a második világháború előtt készült gyöngyösi vonatkozású ex libriseivel.

★ ★ ★

VERTEL JÓZSEF grafikusművész szívességéből betekintheztünk az INTER EXLIBRIS '87-'88 kiállítási katalógusba, melyben KLAUS RÖDEL pompás áttekintést ad a világ legfrissebb kisgrafikai terméséről. A vaskos füzet 224 oldalon mintegy 200 művész fényképét, postacímét és egy-egy grafikáját tartalmazza. A jó nyomdatechnikával készült kiadványban a magyar kisgrafikát a következő művészek képviselik: DÁNIEL VIKTOR, JÁNVÁRY ZOLTÁN, KÖNIG RÓBERT, NAGY CSABA, SZÉKELY BERTA, VÉN ZOLTÁN és VERTEL JÓZSEF.

★ ★ ★

November végén rövid ideig Budapesten tartózkodott dr. LIPPÓCZY MIKLÓS, az Egyesült Államokban élő neves magyar gyűjtő, akinek kongresszusi beszámolóját e számban közöljük. Tőle értesültünk arról, hogy MÜLLER ÁRPÁD grafikusművészünk jelenleg amerikai ösztöndíjjal az USA-ban tartózkodik. Az ösztöndíjat a tehetséges, fiatal grafikus nyilvánvalóan eddigi eredményeivel érdemelte ki. Bízunk benne, hogy az ott szerzett tapasztalatok művészetét s azon keresztül a magyar kisgrafikát is színesítik, gazdagítják.

★ ★ ★

Immár másodjában jelent meg a KISGRAFIKA az évtizedek óta megszokott fekete-fehér helyett más színben nyomott borítólappal. Az eljárás a mai dráguló viszonyok ellenére sem emeli a lap előállítási költségeit. Várjuk az Olvasók, a Gyűjtők véleményét, egyetértenek-e ezzel a külcsinbeli változtatással?

★ ★ ★

Árpádházi magyar szentek címmel jelentetett meg számozott mappát PETRY BÉLA, az Amerikában élő ismert magyar exlibris-művész. A bibliofil kiadványról Wass Albert a következőket írja:

„Ezzel az újabb albumával ráteszi a koronát hosszú, termékeny életének értékes munkásságára. Megajándékozott bennünket, magyarokat a leg szebb ajándékkal, amivel magyar művész nemzetét megajándékozhatja: lelkeből fakadó magyarság-szeretetének örökérvényű művével.”

(A kiadvány megrendelhető a művész címén: 331 Sanspur Road, Maitland, FL 32751. Ára: 40 dollár.)

★ ★ ★



Szőnyi Krisztina linómetszete X3

FERY ANTAL KIÁLLÍTÁSA GÖMÖRSZŐLŐSÖN

Már hagyománnyá vált, hogy évenként szeptember utolsó vagy október első vasárnapján a gömöri Tompa Mihály Baráti Kör tagjai összejönnek és előadásokat hallgatnak meg, kiállításokon, hangversenyeken vesznek részt Kelemérben és Gömörszőlősön.

Ebben az évben október 2-a jeles napja lett a baráti körnek, mert a keleméri református templom előtt felállították Tompa Mihály pap-költő mellszobrát, melyet Andrassy Kurta János szobrászművész készített. A kiállítások most sem maradtak el: délután Gömörszőlősön nyitották meg Fery Antal grafikai és Andrassy Kurta János kisplasztikai kiállítását.

Fery Antal bemutatott grafikai a Zempléni Múzeum gyűjteményében lévő „utazó”-anyag egy részéből kerültek ki. Zömében ex librisek és alkalmi grafikák. A hazai és nemzetközi találkozókra, kongresszusokra készült lapok mellett sok ismert gyűjtőnek, intézménynek készített műrecek sorakoznak a tablókön. Természetesen ott találhatjuk a Tompa Mihályt ábrázoló ex libriseket és meghívó illusztrációt is.

Gömörszőlős Északborsod eldugott kis faluja, azonban a Tompa hagyományok ápolásában elfoglalt helye révén nagyon látogatott, s így e grafikai kiállítás sokaknak szerezhet örömet.

Imolay

BORDÁS FERENC festő- és grafikusművésznek, Körünk egykori tagjának műveiből rendezett emlékkiállítást a Csepeli Iskola Galéria ez év októberében. A tárlatot Molnár József tanár rendezte, megnyitotta Kádár János Miklós, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének helyettes elnöke. Ő ismertette a kiállításához készült tájékoztatóban Bordás Ferenc munkásságát. A következőkben idézzük azokat a sorokat, amelyek az ismert exlibrisművész grafikus tevékenységét méltatják:

„Grafikus képeségei, mesterségbeli felkészültsége, amely a különböző technikájú, tematikájú és célú alkotásain nyomon követhetők, azt igazolják, hogy a mesterség szuverén birtokosa volt. A Buday Györgytől tanultak készítették a metszetekben megnyilvánuló zárt ám nagyvonalú kompozíciók szerkesztésére, az összefoglaló foltritmusokra épülő finom rajzi elemekkel ellensúlyozott, férfias határozottságú művek sorának a megalkotására. A fekete-fehér, mint a grafikai hang alapja — színben és tónusban egyaránt — olyan, a képi megjelenítés lehetőségeinek minimális feltétele,

amellyel e műfajon belüli, az egyéniségnek megfelelő maximumot kell elérni. Ehhez kell a biztos kéz, szem, érzelem. Bordás Ferenc grafikái — a kisgrafikai sorozatai is — távolról, úgy is hogy részletei nem érzékelhetőek, képi értelemben hatnak a nézőre, és arra készítetik, hogy azokat „grafikai látótávolságból”, közelről, akár kézbe fogva tekintse meg. Ekkor válnak láthatóvá a rajzi részletek, rajzi, technikai finomságok, akkor bomlik ki számunkra a mű tartalmi és tematikai értelme. Feltűnő ennek a grafikai anyagnak a szemléleti egysége, egyenletesen magas színvonala, amely szinte független a keletkezés évétől, a vállalkozások funkcionális különbözőségétől.”



Bordás Ferenc fametszete X2

KÖNYVESPOLC

HATVAN FŐEMBER. Cseh Gusztáv rézkarcai. Az előszót és a képek ismertetését írta: László Gyula. Bp. 1988, Európa K. 133 lap.

Cseh Gusztáv jeles erdélyi személyiségeket ábrázoló portrészorozata, „képes csarnoka” nem ismeretlen a hazai közönség előtt; az eredeti rézkarokat több önálló kiállításon láthattuk már, e kiállításokról lapunk is megemlékezett. A sorozat önálló kötetben való kiadása két szempontból is teljessé teszi a korán elhunyt kolozsvári művész örökségét.

Tudjuk, hogy Cseh Gusztáv az erdélyi magyar szellemi élet legfontosabb személyiségeinek portréit kisfia számára örököltette meg azzal a céllal, hogy megismertesse vele: kiknek a szellemében kell élnie, hogy népének ő is hű tanítója lehessen. Valójában ez a szándék teljesedett ki és nyert újabb területet, nemzeti programot – a fiatalabb és idősebb nemzedékek körében egyaránt – azzal, hogy a sorozat sokak számára megismerhetővé, hozzáférhetővé vált ebben a bibliofil kiadványban. Teljesebbé vált Cseh Gusztáv hagyatéka azzal is, hogy László Gyula professzor elvégezte azt, amit a művész – eredeti szándékának megfelelően – már nem végezhetett el. Azaz a képek mellé magyarázó életrajzi jegyzeteket szerkesztett, válogatott, kicsit ki is egészítve Cseh Gusztáv elgondolását, aki elsősorban az ábrázolt személyiségek műveiből vett idézetekkel kívánta a néző számára még személyesebbé tenni a képek befogadását. A könyvet kinyitva egy-egy kép mellett ott olvashatjuk hát – a páros oldalon – az ábrázolt személyek életrajzát, munkásságát bemutató ismertetéseket is. Így vált a kiadvány egy valóban közérdekű képes kislexikonná, amely olvasójának sajátos esztétikai élményt nyújtva ismereteinek gyarapítását is elősegíti.

Az életrajzi jegyzetek mellett ezt a célt szolgálja László Gyulának a kötet elé írt előszava is. Megragadóan írja le, hogy Cseh Gusztáv a szürrealista látomások világából – nyilván kisfiának nyílladozó értelmét figyelve, s arra gondolva, hogy mit kap tőle ez a kis ember, mit Erdély történetéből – hogyan váltott át ezekre a realista fogantatású művekre, melyek legtöbbször forrása közismert egykorú ábrázolás. László Gyula részletesen elemzi az egyszerű maratóssal készült rézkarok sajátosságait, kompozíciós megoldásait, a képek feliratainak, keretezésének változatosságát. Találón jegyzi meg, hogy a különböző stílusú képeket az a szeretet és tisztelet fogja egységes egészbe, amellyel Cseh Gusztáv az erdélyi magyar művelődés nagyjaihoz közeledett.

Cseh Gusztáv grafikáinak népszerűsítéséért sokat tettek körünk tagjai is. Ezért említésre méltó az a tény is, hogy a kiadó a könyvben közölt reprodukciókat a Pittman Lászlóék gyűjteményében található eredeti rézkarok alapján készítette el.

Arató Antal

LAPSZEMLE

Szerkeszti: Dr. Soós Imre

EX LIBRIS – 1988. 4. szám. (június–július)

Ebben a számban első esztendejének mérlegét készíti el a luxemburgi exlibris-egyesület, mely az ország legrégebbi ex libriseinek tulajdonosáról Pierre Roberti Körnek nevezi magát. Egyik cikkük az exlibris-irodalom neves művelője, a portugál A. M. da MOTA MIRANDA tevékenységét ismerteti. Az 1928-ban született neves gyűjtő nyugdljba vonulásáig állami tisztviselő volt. Negyven év alatt a kisgrafikára vonatkozó ritka könyvekől 6000 kötetes könyvtárat gyűjtött össze magának. Nevére eddig 174 ex librist készített. 1956-ban egyik alapítója volt a portugál exlibris-társaságnak, melynek lapját azóta is szerkeszti. Nevéhez fűződik az ex libris művészeiről szóló Enciklopédia létrehozása is, melynek nemrég megjelent 6. kötetében, első magyar művészként, Fery Antal is szerepel. (A kötetet előző számunkban ismertettük.) – 23 képpel illusztrálva érdekes cikket írt JO KOHN a szabadkőművesek ex libriseiről. Írásában azt is megemlíti, hogy 40 ezer szabadkőműves páholy keretében a világon jelenleg mintegy 6 millió tagja van ennek a szervezetnek.

EXLIBRIS NYT – 1988. augusztus

Ez a szerény külsejű, 8 oldalas, sokszorosított kiadvány a dán exlibris-egyesület életével kapcsolatos hírek közlésére hivatott s kizárólag dán nyelven jelenik meg. Egy sajnálatos hír bennünket is érint: KNUD FOUGT dán gyűjtő 85 éves korában elhunyt. Éveken át tagja volt a dán egyesület vezetőségének és nagy szerepe volt folyóiratuk, a Nordisk Exlibris Tiskrift létrejöttében. A budapesti kongresszuson ismerték meg a hazai gyűjtők: délceg alakja, kedves egyénisége sokunk emlékezetében él ma is.

EXLIBRIS NYT – 1988. október

A Dániában rendezett 22. kongresszusról szóló beszámolójukban olvashatunk először arról, hogy a következő ilyen exlibris-találkozót a nyugatnémetországi Mönchengladbach városban rendezik meg 1990. augusztus 30. és szeptember 2. között. A most lezajlott kongresszusra visszatérve a lapban közel fél oldalt foglal el azoknak a mappáknak és kiadványoknak felsorolása, melyeket a dániai kongresszus résztvevői különböző országok delegációitól kaptak. A felsorolásban Ausztriától Japánig számos ország szerepel 1-1 mappával. A Szovjetunió három katalógusát küldte el a résztvevőknek. Magyar kiadvány nem szerepel a felsorolásban.

EXLIBRIS WERELD – 115 szám

ANATOLIJ KALASNYIKOV legújabb ex libriseiről közöl cikket a holland lap 6 illusztráció kíséretében. A bemutatott lapok a 650. sorszám körül kaptak helyet a neves szovjet művész alkotásjegyzékében.

EXLIBRISCIRKULÁRET – 1988/3. szám

A svéd gyűjtők lapjában ez alkalommal magyar vonatkozású közlemény nem található.

GRAPHIA – 103. szám

A pompás kiállítású, 96 oldalas szám első cikkében a dániai kongresszus keretében megrendezett FISAE ülésről közöl beszámolót L. van den BRIELE. Elmondja, hogy ez alkalommal az exlibris egyesületek nemzetközi szövetségébe új tagként felvették Izraelt, a Kínai Népköztársaságot, Luxemburgot, egy új olasz egyesületet és a Szovjet uniót. Azt is eldöntötték, hogy az 1992. évi nemzetközi exlibris-kongresszust Japán rendezi Sapporo városban. Az európai képviselők megrökönyödése nyomán a japán rendezők előre megígérték, hogy a költségeket az európai turisták zsebéhez mérséklik s a résztvevőket nem szállodákban, hanem japán családoknál szállásolják el. . . A kongresszus alkalmából egy belga művésznek a vak gyűjtők részére készült ex libriseit is bemutatták. A vezetőség elhatározta, hogy ezekre a grafikákra a nemzetközi kódjelzések közé felveszik a B betűt, amit a vakok Braille-írásának nevéből kölcsönöztek.

Az NSZK gyűjtői díjat alapítottak az elhunyt ZUR WESTEN grafikusművészüik emlékére. Ezzel az érdemdíjjal azt a személyt kívánják évről évre kitüntetni, aki az ex libris ügyéért a legtöbbet tette. Első alkalommal az érmet KLAUS RÖDEL vette át a kongresszuson. A döntéssel csak egyetérteni lehet! – Híreik között olvashatjuk, hogy Pescara város „Gabriele d’Annunzio” pályázatán a következő művészek nyertek díjat: Brunovsky, Rognoni, Kmieliauskas, Fejlhauer, Penel, Naszarkovsky, Vial, Misieri, Burba, Gozzo, Ciccone, Zeman, Vereschagin, Jurgens, Uboldi, Wolf és Kalasnyikov.

A lapban P. SEJOURNANT figyelemreméltó cikket írt az 1985-ben elhunyt PAUL PFISTER-ről „Egy nagy gyűjtő – az ex libris tükrében” címmel. A nagy emberbarát 125 művész által készített 328 saját lappal rendelkezett és gyűjteménye elérte a 60 000 darabot. Kisgrafikái, ex librisei jól tükrözik egyéniségét, hazájának és közelebbi pátriájának, a francia Elzásznak szeretetét. Colmar város temploma és a vidéken igen gyakori gólya utal erre azon a rézkarcon, melyet Vertel József készített a neves gyűjtő kérésére. A költészet, zene, könyv iránti szeretete, a női szépség iránti vonzalma több lapján megnyilatkozik. Pfister ex librisei a népek közti barátságot is hirdetik. Ennek ékes példája az a lap, melyet kérésére Ratner készített: A nevére szóló ex librisen a párizsi Notre Dame és a moszkvai Blazsennij székesegyház sziluettje látszik.

A két épületet a budapesti Erzsébet híd kontúrja köti össze, fölötte az Országház kupolájával. Meleg barátság fűzte őt Fery Antalhoz is, aki a részére készített fametszetén az emberiség kézfogásának gondolatát fogalmazta meg, az ex libris jegyében. A kedves „Pali bácsi” Magyarországot második hazájának tekintette. A cikkíró azt is megemlíti, hogy Pfister szerint a magyarok leghűségesebb barátai voltak. Így a róla szóló cikket nem kis meghatottsággal, büszkeséggel olvastuk.

A zenei témájú ex librisokról a harmadik, befejező tanulmányát közli JEF ARRAS. Ez alkalommal közel 40 illusztráció kíséretében a hanglemezek, gramofonok ábrázolásait mutatja be, majd rátér az egyes hangszerek megjelenítésére az ex librisen. A lantról szólva Diskay Lenke kétszínben nyomott lapját látjuk reprodukálva (sellő lanttal), mely Klaus Rödél részére készült. Drahos Istvánra a hamelni patkányfogót ábrázoló lapja emlékeztet, mely a főhős szájában levő síp miatt tartozik ebbe a témakörbe. A Szűr Szabó József által Cserna Andor részére készített lap a humort is felcsillantja a tanulmány végén. Ezen a lapon a zenekritikus tollával döfi le a szerzőt.

KALLIGRÁFIA – 1–2–3–4. szám

Ez évi első számunkban a Szerkesztő köszöntötte a pécsi csoport most megindított tájékoztatóját és ismertette annak tartalmát. Azóta további három szám érkezett hozzánk, ami a rendszeresség ékes bizonyítéka, így a lappal örömmel foglalkozunk az európai kisgrafika sajtóját végigmazsolázó rovatunkban. A 2–4. szám alapján megállapíthatjuk, hogy a tájékoztató nemcsak megőrizte, hanem gazdagította az induláskor vállalt arculatát. Rendszeresen foglalkozik az exlibris-élet eseményeivel és gyorsan reagál a történetekre. Ebben meg is előzi a KISGRAFIKÁ-t, mert pl. a szegedi országos találkozóról vagy a dániai kongresszusról szóló beszámoló már olyan időpontban napvilágot látott, mikor lapunk ezekről szóló cikkei még a szerzők aktatáskájában lapultak.

Rendszeresen közli a tájékoztató a pécsi Kisgrafika Barátok Klubjának híreit, munkatervét, „Visszhangok” címmel pedig ismerteti az olvasók véleményét, megjegyzéseit is. Dokumentum-értéket ad kiadványuknak a kisgrafika egy-egy személyiségének bemutatása. Így pl. a 2. számban TAKÁCS Dezső grafikus, a 3. számban a Klub titkára, KOVÁCS József munkásságáról olvashatunk. A legújabb számban KORDA BÉLÁNAK és családjának a kisgrafikához fűződő kapcsolatáról találunk fontos adatokat. Az első évfolyam zártakor rokonszenvvel gratulálunk fiatal pécsi laptársunknak és elismeréssel iktatjuk ide a lapot létrehozó munkatársak nevét. Szerkesztő: dr. VARGA DEZSŐ, felelős kiadó: KOVÁCS JÓZSEF titkár.

MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. – 1988. szeptember

Az előző év nagy sikerére tekintettel 1989-ben ismét megrendezik Ausztriában a Fingerprints grafikai pályázatot, az ex libris népszerűsítésére, fiatal osztrák művészek számára. A hírrel kapcsolatban egy olvasó meglehetősen szokatlan megjegyzését közlik.

A levélíró ugyanis amellett tör lándzsát, hogy — szerinte — az ex librisnek a könyvben a helye. — Kiállítási híreik között az Ausztriában élő Piller Attila tárlatáról olvashatunk. A művész ez alkalommal Bécsben olajfestményeit állította ki. Könyvszemléjükben N. NECHWATAL Wagner az ex libriseken című könyvét ismertetik, mely 80 illusztrációval Wiesbadenben jelent meg. Ára 22 nyugatnémet márka.

N. E. A. NEWSLETTER — 1988. július

作家と票主からのメッセージ

日本書画協会通信

第87号

昭和63年7月1日発行

Először érkezett titkárunk címére a Japán Exlibris Egyesület híradója, mely 16 oldalon jelent meg, elejétől végig japán szöveggel. Formája számunkra szokatlan, mert a szöveg a mi fogalmaink szerint „hátról” kezdődik, az arab és héber nyelvű szövegekhez hasonlóan. Szerencsére angol tartalmi kivonatot mellékeltek, így már könnyebb volt eligazodni a rendkívül dekoratív, de számunkra megfejthetetlen írásjelek között. (Olvasóink tájékoztatására bemutatjuk a lap címszövegét és az első cikk címét.)

Mit is tartalmaz a most megismert japán laptársunk legfrissebb száma? Elsősorban híreket, találkozókra, kiállításokról, gyűjtők elhunytáról. Meglepően jól ismerik az európai exlibris-könyveket, ezek megjelenéséről nyomban hírt adnak. Megtudjuk a lapból, hogy Japán is képviseltette magát a dániai kongresszuson. Mapájuk 22 japán művésztől 95 ex librist tartalmazott. Végül számunkra is érdekes közleményt olvashatunk: A kiadó sürgősen keres német, holland, dán és magyar nyelven olvasni tudó jelentkezőket.

Sajnálattal tapasztaltuk immár esztendők óta, hogy a dán exlibris-egyesület névös folyóirata nem érkezett meg titkárunk címére. Utóljára 1982-ben ismertettük az akkor megjelent 146. számot. Ezt követően 22 szám maradt ki lapszemplénkből, nagy kárára a korábban kialakult szívélyes kapcsolatoknak, mely a magyar gyűjtőket Dániához és a lap fáradhatatlan szerkesztőjéhez KLAUS RÖDELHEZ fűzte. A most érkezett kettős szám a korábban megszokott jó papíron, tetszetős kivitelben jelent meg és 28 oldalt tartalmaz. Egyetlen, de igen alapos tanulmányt közölnek dán és angol nyelven HELMER KOFOD tollából. A szerző a koppenhágai gyógyszerészeti egyetem professzora, egy ideig rektora volt, emellett történettudománnyal is foglalkozik. Cikkének címe: Az egyszarvú az exlibris-művészetben. Az „unikornis” – mint tudjuk – a valóságban nem létezik, az emberi képzelet szülte évszázadokkal ezelőtt. Napjainkban egyre gyakrabban előforduló motívuma az ex librisnek s rendszerint az elgépiesedő világ ellentétéként szerepeltek. A szerző 41 kép bemutatásával elemzi e motívum előfordulását a címeres, az irodalmi tárgyú, a szakrális és az orvosi ex libriseken. A közölt lapok között magyar művész alkotása nem szerepel.

OBVESTILA – 96. szám

A szlovén egyesület 4 oldalas tájékoztatója a magyar gyűjtőket érintő közleményt nem tartalmaz.

ZPRÁVY S.S.P.E. – 1988. 3. szám

A cseh gyűjtők lapja 40 oldal terjedelemben jelent meg, igen gazdag tartalommal, az egyesület jubileumára vonatkozó fontos adatokkal. Sajnos, mindez csak cseh nyelven. Közlik az 1930-ban született ADOLF BORNA életrajzát és alkotásjegyzékét. Ez utóbbiban a művek felsorolása az 1969. esztendővel kezdődik és mintegy 80 alkotást tartalmaz.



König Róbert fametszete X2

RÉSUMÉ

Ferenc Galambos, célèbre collectionneur hongrois, fondateur de notre revue, bibliographe universellement connu est décédé le 13 septembre 1988. Nous publions sa nécrologie écrite par *Antal Arató*. L'auteur esquisse sa carrière, dont la somme on peut trouver dans la nouvelle encyclopédie littéraire hongroise. Notre ami défunt se présentait dans sa jeunesse avec ses poèmes. Plus tard il devient collectionneur et spécialiste de l'ex libris. Simultanément il déploya une activité considérable comme bibliographe. Il a composé la répertoire d'environ 50 revues, parmi eux celle de la revue littéraire hongroise „Nyugat”. (P. 2–5.)

L'autre perte douloureuse de la petite gravure hongroise était la mort d'*István Réthy*, fondateur et premier secrétaire de la KBK. Il fut enterré à Budapest dans le cimetière de Farkasrét. Nous publions le discours d'adieu de *Lajos Palásthy*, retenti à cette occasion. Le célèbre collectionneur participa très jeune à l'activité de la Guilde Ajtósi Dürer à Debrecen, puis à celle de la MEGE à Budapest.

En 1979 il a fondé avec B. Stettner notre KBK, dont il était le secrétaire durant 20 années. Après une longue maladie il est mort le 28 septembre 1988. Ses cendres furent dispersées dans le cimetière mentionné. (P. 6–7.)

Nous publions le compte-rendu du célèbre collectionneur hongrois vivant aux États-Unis, *Miklós Lippóczy* sur le XXIIème Congrès de l'Exlibris. L'auteur énumère les événements, les participants éminents du congrès de Danemark, en jetant un coup d'oeil sur les expositions très intéressantes y organisées. Il écrit aussi sur l'assemblée des délégués de la FISAE en mentionnant les nouveaux membres de l'Association. (P. 8–15.)

István Imolay Lenkey écrit sur les événements de la 13ème Entrevue Nationale de la Petite Gravure organisée dans la ville de Szeged. Elle se déroula le 18–19 juin 1988 et y ont participé 13 artistes, 53 collectionneurs et 17 hôtes. Robert König, directeur artistique de la KBK a inauguré l'exposition organisée à cette occasion, où 43 artistes ont participé avec ses 183 créations. Les prix de l'exposition furent adjugés aux artistes graveurs suivants: Zoltán Jánvári, Csaba Pásztor, Tibore Rozanits, János Szilágyi, Béla Tassy et József Vertel. La cartelle de l'assemblée contenait 12 planches et c'était une présentation de la vie culturelle de la ville de glorieuse mémoire. (P. 16–21.)

Dans la rubrique Ateiler *dr. Imre Soós* présente les petites gravures de *Mme Márta Kopasz* qui s'occupe très volontiers de la figuration des monuments historiques de Szeged. (P. 22.) *Mme Hilda Horváth* continue sa série sur le classement thématique des ex libris. Dans la partie présente elle écrit sur les gravures traitantes des artes majeures. (P. 24–26.) Dans un autre article *dr. Imre Soós* raconte les événements de la visite des membres de la KBK dans l'atelier lithographique de l'École Nationale des Beaux-Arts. (P. 29–31.) La jeune artiste graveur *Krisztina Szőnyi* se présente sur la page 32. Après les nouvelles de la vie d'ex libris nous publions l'article d'*Antal Arató*. Le rédacteur de notre revue y fait connaître la publication du feu artiste *Gusztáv Cseh*: 60 hommages célèbres. (P. 42.)

On lit la revue de la presse étrangère sur les pages de 43 à 47.



КЛУБ
ПРИЯТЕЛИ НА
EXLIBRIS
СОФИЯ

Pencso Kulekov fametszete X1

A hátsó borítón Kékesi László fametszete X2

ÁRA: 48 Ft

SÁROSPATAK



BÉRES FERENC